

РЕЦЕНЗИЯ

От: проф. д-р Венелин Николаев Бошнаков
*УНСС, катедра „Статистика и иконометрия“, научна специалност
„Статистика, иконометрия и демография“*

Относно: дисертационен труд за присъждане на научна степен **„доктор на науките“** по научна специалност „Статистика, иконометрия и демография“ в УНСС.

Автор на	Александър Цветанов Найденов
дисертационния труд:	<i>Доцент, доктор УНСС, катедра „Статистика и иконометрия“</i>
Тема на	<i>„Статистическо изследване на вътрешния</i>
дисертационния труд:	<i>туризъм в България – състояние, динамика и факторна обусловеност“</i>

Основание за представяне на рецензията:

Участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № 668 / 04.03.2025 г. на зам.-ректора на УНСС по НИД.

1. Информация за дисертанта

Дисертантът е представил за обсъждане дисертационния си труд в катедра „Статистика и иконометрия“, факултет „Приложна информатика и статистика“ на УНСС съгласно чл.39 от ППЗРАСРБ. Разкриването на процедурата по защита на дисертационния труд е извършено на основание решение на КС (Протокол №1 / 30.01.2025 г.) и на ФС (Протокол №2 / 20.02.2025 г.).

Дисертантът е роден през 1979 г. в София и завършва Националната търговско-банкова гимназия през 1998 г. Получава бакалавърска (2002) и магистърска степен (2004) по специалност „Статистика и иконометрия“ в УНСС. През периода 2002-2006 г. работи в Националния статистически институт като експерт, а през периода 2014-2016 г. като началник на отдел „Обща методология и анализ на статистическите изследвания“. През периода 2006-2013 г. работи в компанията Маркет Линкс ООД (София) като

статистик. Придобива научната степен „доктор“ в катедра „Статистика и иконометрия“ през 2010 г. Работи в същата катедра като асистент (от 2006), главен асистент (от 2010 г.) и доцент (от 2017). Избран е за ръководител катедра през 2022 г.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Представеният дисертационен труд е в общ обем от 238 стр., от които 223 стр. основен текст, 8 стр. библиография и 7 стр. приложение. В структурно отношение разработката се състои от уводна част, четири глави и заключение. Списъкът на използваните литературни източници съдържа 55 заглавия на български и 53 на английски език, заедно с 29 интернет-източници. В разработката е налице значителен илюстративен материал, включващ 62 диаграми и 140 таблици.

Актуалността на избраната тема е безспорна – едва ли има съмнение, че вътрешният туризъм е ключов компонент на съвкупния туристическия сектор на българската икономика, допълващ международния туризъм, и още повече – неговото развитие е устойчив индикатор за динамиката на жизненото равнище и покупателната способност на резидентното население на страната. Системното изследване на характеристиките и динамиката на този сегмент би осигурил важна аналитична информация, подпомагаща обосновката и разработването на публичните политики за стимулиране развитието на посочения туристически сегмент.

Като обект на дисертационния труд са посочени комплекс от аспекти на вътрешния туризъм, в т.ч. съвкупността на българското население, осъществяващо туристически пътувания в рамките на страната, заедно със статистическите показатели, позволяващи оценка на състоянието, динамиката и факторните влияния на определени променливи върху развитието на вътрешния туризъм. На тази основа е дефиниран многопластово и предметът на разработката, а именно характеристиките на съвкупността-обект на изследване, неговото поведение и удовлетвореност от пътуванията в страната, практиките на организиране и провеждане на вътрешен туризъм, динамиката на показателите за развитие на този подсектор и други. Времевият обхват на изследването е дефиниран в ограничителните условия, а именно периодът от 2012 г. до 2023 г.

Дефинираните предмет и обект на дисертационния труд пряко кореспондират с основната му цел, а именно да бъде преодоляна фрагментарността на изследване на феномена „вътрешен туризъм“, като бъде приложен холистичен подход за анализ на неговото състояние и динамика

чрез методите на дескриптивния, диагностичния и прогностичния статистически анализ. Постигането на целта се осъществява на основата на надеждни емпирични данни с високо методологично качество, като последователно в изложението са решени седем изследователски задачи.

Формулирана е амбициозна изследователска теза, която застъпва становището, че в българската научна литература отсъства актуално, задълбочено и цялостно статистическо изследване на състоянието, динамиката и факторната обусловеност на вътрешния туризъм. Същевременно, едно детайлно изследване на този сегмент, осъществено чрез богатия съвременен инструментариум на статистическия подход и основано на надеждна емпирична база, има потенциал да осигури полезни научно-приложни резултати относно посочения обект.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Безспорно, актуалността на изследваната проблематика произтича от постоянно високата роля и значение на туристическия сектор за развитието на българската икономика и нейната устойчива интеграция в Европейското икономическо пространство. Важен момент тук е осигуряването на полезна емпирична информация с аналитичен характер, която да подпомага обосновката и вземането на управленски решения относно публичните политики по отношение на изследвания сегмент на туристическия пазар в България, и в частност техните регионални аспекти. Важно е да се има предвид, че потенциалните дисбаланси задълбочават разнообразните неравенства, като извеждат на преден план специфични проблеми, чието решаване изисква адекватно информационно осигуряване.

Осъщественото научно изследване на състоянието, характеристиките и динамиката на вътрешния туризъм в България свидетелства за успешното оползотворяване на възможностите на статистическата методология за осигуряване на надеждна информация, имаща безспорна полезност за приложните секторни анализи. На тази основа считам, че получените резултати имат потенциал за подпомагане на научната обосновка на секторните политики. Изложението показва, че дисертантът е добре осведомен относно изследователските подходи на приложния статистически анализ, използващ коректно и целенасочено ключови статистически показатели за състояние и динамика на съвкупностите и процесите, характерни за вътрешния туризъм в България. Проучени са значителен диапазон от тематично подходящи български и чуждестранни специализирани литературни източници, чието систематизиране допринася за актуалността и научната обосновка на проведения анализ.

Общото впечатление от разработката е много добро, използван е ясен стил на изложение, коректна терминология и адекватен понятиен апарат. Обемът на дисертационния труд отговаря на обичайните изискванията към подобна научна разработка в научна област „3. Социални, стопански и правни науки“. Избраният за приложение статистически инструментариум осигурява възможност за извличане на разнообразни характеристики на целевите съвкупности, както и за оценяване на модели на трайна тенденция в динамиката на избраните ключови показатели. Използвани са подходящи таблици и уместни графични изображения за илюстриране характера на визуализираната количествена информация. Съдържанието на дисертационния труд без съмнение свидетелства за притежаваните от дисертанта знания и умения за провеждане на самостоятелно научно-приложно изследване на изискуемото високо научно равнище, получаване на полезни аналитични резултати и проверка на изследователски хипотези.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Приемам изцяло формулираните в справката, приложена към автореферата, основни научни приноси в дисертационния труд. Те отразват съдържащите се в разработката нови научни и научно-приложни резултати, получени от изследователската работа на дисертанта по избраната тема. Специален акцент следва да се постави върху следните научни приноси:

- Въз основа на осъществен критичен анализ е систематизирана съществуващата информационна база и официално достъпни статистически показатели, предназначени да отразяват съществени характеристики на вътрешния туризъм в България.
- Предложена е авторова система от ключови индикатори за измерване на значими аспекти на състоянието и динамиката на вътрешния туризъм в България, при оптимална информационна осигуреност както на микро, така и на макроравнище.
- Предложен е комплексен модел на въздействието на ключови латентни фактори на удовлетвореността на потребителите от летния вътрешен ваканционен туризъм в България.

Налице са и редица научно-приложни приноси, свързани с успешна апробация на системата от ключови индикатори (в т.ч. оценяване на ниско регионално равнище /общини/) и модела на въздействие, като са формулирани важни изводи относно актуалното състояние и динамика на сегмента на вътрешния туризъм. Налице са формулирани препоръки и насоки за решения на национално и фирмено равнище, касаещи развитието на вътрешния туризъм в България. Имайки предвид приложените

разделителни протоколи към основните публикации няма съмнение, че посочените приноси са лично дело на дисертанта.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Към дисертацията са приложени осем научни публикации, от които една самостоятелна студия и седем статии, публикувани в специализирани издания (шест от които индексирани в Scopus или Web of Science). Тези публикации отразяват в значителна степен постиженията на дисертационния труд, като покриват минималните наукометрични изисквания за дисертационен труд в научна област 3 „Социални, стопански и правни науки“. Не се забелязват недопустими нарушения на обичайните правила на научната етика. Бих препоръчал на автора след евентуална защита разработката да бъде издадена като самостоятелна книга на базата на защитен дисертационен труд.

6. Оценка на автореферата

Представеният автореферат е с оптимален обем и структура, като отразява основните аспекти на разработката в изискуемата степен, както и получените в нея резултати.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Представеният дисертационен труд съдържа изложение във високо структурирана форма на получените от дисертанта нови научни резултати вследствие на активното му участие в научноизследователски проекти със специфична тематична насоченост към вътрешния туризъм в България. Разработката свидетелства за уменията на дисертанта да формулира специфични изследователски въпроси и хипотези, като идентифицира възможности за търсене на емпирична подкрепа в рамката на наличните научно-информационни ресурси. Нямам конкретни критични бележки, но бих препоръчал на дисертанта да търси допълнителни възможности за популяризиране на получените изследователски резултати в престижни научни издания в страната и чужбина.

8. Заключение

Без съмнение, предложеният за рецензиране дисертационен труд е резултат от продължителна и задълбочена научноизследователска работа в

избраната тематична област, като съдържа систематизирани обобщения и аналитична информация относно важни научни и научно-приложни проблеми. Изложените в разработката резултати отразяват съвременните постижения на приложния статистически анализ и представляват оригинален и значим принос в икономическата наука, касаеща редица отраслови характеристики на вътрешния туризъм в България. Дисертационният труд напълно отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и Правилника за неговото прилагане, а приложените свидетелства показват необходимото съответствие с минималните национални изисквания за придобиване на научна степен „доктор на науките“.

На базата на гореизложената преценка считам, че са изпълнени изискванията на ЗРАСРБ (чл. 12), Правилника за приложението му (чл. 37) и Правилника за организацията и провеждането на конкурси за заемане на академични длъжности и придобиване на научни степени в УНСС относно получаването на НС „Доктор на науките“. Давам **положителна оценка** на дисертационния труд на тема „Статистическо изследване на вътрешния туризъм в България – състояние, динамика и факторна обусловеност“, като предлагам на научното жури да присъди на **доц. д-р Александър Цветанов Найденов** научната степен „Доктор на науките“ по професионално направление 3.8 „Икономика“, научна специалност „Статистика, иконометрия и демография“.

04.04.2025 г.
Гр. София

Подпис:
/ проф. В.Бошнаков /

UNIVERSITY OF NATIONAL AND WORLD ECONOMY

EVALUATION REVIEW

By: Prof. Dr. Venelin Nikolaev Boshnakov
*UNWE, Department of Statistics and Econometrics, Scientific specialty
“Statistics and Demography”*

About: Dissertation Thesis for awarding the scientific degree **„Doctor of Sciences”** in Scientific Specialty “Statistics, Econometrics, and Demography” at UNWE-Sofia.

Author of the
Dissertation Thesis: Alexander Tsvetanov Naydenov
UNWE, Department of Statistics and Econometrics

Title of the
Dissertation Thesis: *“Statistical Study of the Domestic Tourism in
Bulgaria – Current Status, Dynamics, and
Factor Influences”*

The Review is submitted on the basis of:

Participation in the Scientific Jury constituted for the procedure on the defense of the dissertation thesis according to Order № 668 / 04.03.2025 of the Vice-Rector of UNWE on Research.

1. Information about the dissertant

The dissertant has submitted his dissertation for evaluation at the Department of Statistics and Econometrics, Faculty of Applied Informatics and Statistics of the UNWE in accordance with Article 39 of the Regulation on the Application of the Law on Academic Staff Development. The launch of the dissertation defense procedure was done on the basis of the decision of the Department Council (Protocol No. 1 / 30.01.2025) and the Faculty Council (protocol No. 2 / 20.02.2025).

The dissertant was born in 1979 in Sofia and graduated from the National High School of Trade and Banking in 1998. In the period 2002-2006 he worked at the

National Statistical Institute as an expert, as well as in the period 2014-2016 as a Head of the Department of General Methodology and Analysis. In the period 2006-2013 he used to work at Market Links Co. Ltd. (Sofia) as a statistician. He obtained a PhD degree at the Department of Statistics and Econometrics in 2010. He worked in the same department as an Assistant Professor (since 2006) and Senior Assistant Professor (since 2010); since 2017 he is with the same department as an Associate Professor. Dr. Naydenov was elected as the Head of the department in 2022.

2. General characteristics of the submitted dissertation

The submitted dissertation has a total length of 238 pages, of which 223 pages of main text, 8 pages of bibliography and 7 pages of appendix. Structurally, the thesis consists of an introduction, four chapters and a conclusion. The list of references used contains 55 titles in Bulgarian and 53 in English, together with 29 Internet sources. There is a considerable illustrative material, including 62 diagrams and 140 tables.

The relevance of the chosen topic is indisputable - there is hardly any doubt that domestic tourism is a key component of the aggregate tourism sector of the Bulgarian economy, complementing international tourism, and moreover – its development is a sustainable indicator of the dynamics of the living standards and purchasing power of the resident population of the country. A systematic study of the characteristics and dynamics of this segment would provide important analytical information to support the justification and formulation of public policies to stimulate the development of this tourism segment.

The object of the dissertation relates to a complex of aspects of domestic tourism, including the Bulgarian citizens doing tourist trips within the country, along with the statistical indicators allowing to assess the status, dynamics and factor influences of certain variables on the development of domestic tourism. On this basis, the subject of the study is defined in a multidimensional way, namely the characteristics of the population-object of the study, its behavior and satisfaction from the domestic travel, the practices of organizing and conducting domestic tourism, the dynamics of the indicators of the development of this subsector, etc. The time scope of the study is defined in the limiting conditions, namely the period from 2012 to 2023.

The defined subject and object of the dissertation directly correspond to its main objective, namely to overcome the fragmentation of the study of the phenomenon

of domestic tourism by applying a holistic approach to the analysis of its status and dynamics through the methods of descriptive, diagnostic and predictive statistical analysis. The objective is achieved on the basis of analysis of reliable empirical data with high methodological quality, where seven research tasks are successively executed for the thesis development.

An ambitious research thesis is formulated, which advocates the view that the Bulgarian scientific literature lacks an up-to-date, in-depth and comprehensive statistical study of the status, dynamics and factorial conditioning of domestic tourism. At the same time, a detailed study of this segment, carried out using rich modern tools of the statistical approach and based on a reliable empirical base, has the potential to provide useful scientific and applied results on the subject.

3. Evaluation of the obtained scientific and applied results

Undoubtedly, the relevance of the studied issue stems from the constantly high role and importance of the tourism sector for the development of the Bulgarian economy and its sustainable integration into the European Economic Area. An important point here is the provision of useful empirical information of an analytical nature to support the rationale and decision making on public policies regarding the focused segment of the tourism market in Bulgaria, and in particular their regional aspects. It is important to bear in mind that potential imbalances exacerbate various inequalities, bringing to the fore specific problems whose solution requires adequate information provision.

The conducted scientific research on the state, characteristics and dynamics of domestic tourism in Bulgaria testifies to the successful use of the capability of the statistical methodology to provide reliable information of undeniable utility for applied sectoral analyses. On this basis, I believe that the results obtained have the potential to support the scientific justification of sectoral policies. The presentation shows that the dissertant is well informed about the research approaches to applied statistical analysis, using correctly and purposefully key statistical indicators for the state and dynamics of aggregate characteristics of domestic tourism in Bulgaria. A significant range of thematically relevant Bulgarian and foreign specialized literature sources have been studied, the systematization of which contributes to the relevance and scientific justification of the conducted analysis.

The overall impression of the paper is very good, having a clear style of exposition, correct terminology, and application of adequate conceptual

apparatus. The volume of the dissertation meets the usual requirements for such a scientific work in the scientific field "3. Social, Economic and Legal Sciences". The chosen statistical methodology provides the possibilities to extract various characteristics of the target populations, as well as to assess patterns of a persistent trend in the dynamics of the selected key indicators. Appropriate tables and relevant graphical representations have been used to illustrate the nature of the visualized information. The content of the dissertation undoubtedly testifies to the knowledge and skills possessed by the dissertant to conduct independent applied research at the required high scientific level, obtaining useful analytical results and testing research hypotheses.

4. Evaluation of scientific and applied contributions

I fully accept the scientific contributions of the dissertation as formulated in the reference list attached to the abstract. They reflect the new scientific and applied results obtained from the dissertant's research work on the chosen topic. Special emphasis should be placed on the following scientific contributions:

- Based on a critical analysis, the existing information base and officially available statistical indicators (designed to reflect essential characteristics of domestic tourism in Bulgaria) have been systematized.
- An author's system of key indicators is proposed for measuring significant aspects of the state and dynamics of domestic tourism in Bulgaria, with optimal information provision at both micro and macro levels.
- A complex model of the perception of key latent factors of the consumer satisfaction with summer domestic holiday tourism in Bulgaria is proposed.

There are also a number of applied contributions related to the successful approbation of the system of key indicators (including assessment at low regional level /municipal/) as well as the impact model, and important conclusions on the current state and dynamics of the domestic tourism segment are proposed. Recommendations and guidelines for decisions at national and company level are formulated concerning the development of domestic tourism in Bulgaria. Taking into account the co-authorship protocols attached to the accompanying publications, there is no doubt that the contributions mentioned above are a personal achievement of the dissertant.

5. Evaluation of the dissertation publications

Eight scientific publications are attached to the dissertation, including one single authored article and seven other articles published in specialized journals (six of

which indexed in Scopus or Web of Science). These publications substantially reflect the achievements of the dissertation, meeting the minimum scientific requirements for a dissertation in Scientific Area “3. Social, Economic and Legal Sciences”. No unacceptable violations of the usual rules of scientific ethics were observed. I would recommend to the author that after the eventual defense, the work should be published as a stand-alone book on the basis of a defended dissertation.

6. Evaluation of the abstract

The presented abstract is of optimal length and structure, reflecting the main aspects of the dissertation to the required extent as well as the results obtained therein.

7. Critical remarks, recommendations and questions

The thesis submitted contains in a highly structured form new scientific results obtained by the dissertant as a result of his active participation in research projects with a specific thematic focus on domestic tourism in Bulgaria. The dissertation testifies to its author's ability to formulate specific research questions and hypotheses, identifying opportunities for seeking empirical support within the framework of available scientific and information resources. I have no specific criticisms, but I would recommend the dissertant to seek further opportunities to disseminate the obtained research results in prestigious scientific journals at home and abroad.

8. Conclusion

Undoubtedly, the dissertation submitted for review is a result of a long and thorough research work of its author in the chosen thematic area, containing systematic summaries and analytical information on important scientific and applied problems. The results presented in the thesis reflect the modern achievements of applied statistical analysis and represent an original and significant contribution to economic science concerning a number of sectoral characteristics of domestic tourism in Bulgaria. The dissertation fully complies with the requirements of the Law on Academic Staff Development and the Regulation on its implementation, and the attached evidence reveals the necessary compliance with the minimum national requirements for the degree of “Doctor of Science”.

On the basis of the assessment presented above, I consider that the requirements of the Law on Academic Staff Development (Article 12), the Regulation for its implementation (Article 37) and the Regulation on the Procedures for Taking Academic Positions and Awarding Degrees at the UNWE, concerning the awarding of “Doctor of Science” degree, have been met. I give a **positive assessment to** the dissertation work entitled "Statistical Study of Domestic Tourism in Bulgaria – Status, Dynamics and Factor Influences " and I propose the Scientific Jury to award to **Associate Prof. Dr. Alexander Tsvetanov Naydenov** the scientific degree "Doctor of Sciences" in the Professional Field 3.8 "Economics", Scientific Specialty "Statistics, Econometrics and Demography".

04.04.2025
Sofia

Signed:
/ Prof. Dr. V. Boshnakov /